

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง ลักษณะงานวิจัยที่ต้องการของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับอำเภอ เพื่อพัฒนาการส่งเสริมการเกษตรในภาคเหนือ เป็นการศึกษาถึง วิธีการส่งเสริมการเกษตร ลักษณะงานวิจัยที่ต้องการด้านส่งเสริมการเกษตร ตลอดจนปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับอำเภอ เกี่ยวกับการทำวิจัยด้านส่งเสริมการเกษตร เพื่อพัฒนาการส่งเสริมการเกษตรในภาคเหนือ ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิด เอกสาร และงานเขียนและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง มาเป็นแนวทางในการวิจัยและประกอบการพิจารณา ซึ่งแยกออกเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. ความหมายและความสำคัญของการวิจัย
2. ความหมายและความสำคัญของการวิจัยทางส่งเสริมการเกษตร
3. ขอบเขตและประโยชน์ของการวิจัยทางส่งเสริมการเกษตร
4. บทบาทและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับอำเภอ
5. งานเขียนและผลงานวิจัยอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมายและความสำคัญของการวิจัย

1.1 ความหมายของการวิจัย

สุชาติ (2538) รายงานว่า การวิจัย (Research) นับเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยทุกสาขา การวิจัยเป็นกระบวนการในการแสวงหาคำตอบ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาความรู้ พัฒนาไปสู่การนำไปใช้ประโยชน์

ซึ่งอาจแบ่งลักษณะงานวิจัยได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. การวิจัยเพื่อความรู้หรือองค์ความรู้ใหม่หรือเพื่อเป็นวิชาการในการพัฒนาความรู้แก่ผู้ต้องการเรียนรู้ การทำวิจัยนี้เป็นเชิงทฤษฎี ซึ่งถือว่าเป็นการวิจัยพื้นฐาน หรือเบื้องต้น (basic research) ผลงานวิจัยดังกล่าวจะเป็นพื้นฐานในการวิจัยขั้นต่อไป
2. การวิจัยเพื่อการปฏิบัติ หรือการวิจัยเพื่อนำผลไปสู่การพัฒนาให้เป็นประโยชน์ หรือการวิจัยประยุกต์ (applied research) งานวิจัยประเภทนี้เป็นการวิจัยเพื่อนำผลการวิจัยหรือสิ่งที่

ค้นพบจากงานวิจัยไปใช้ในการปฏิบัติ ซึ่งหมายถึงการนำไปสู่ การแก้ไขปัญหา การตัดสินใจ การพัฒนา

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมายของการวิจัยว่าเป็น การค้นคว้าเพื่อหาข้อมูลอย่างถูกต้องถี่ถ้วนตามหลักวิชาการ

เกรียงศักดิ์ (2535) กล่าวว่า การวิจัยเป็นการค้นคว้าหาความจริงโดยวิธีการที่มีระเบียบแบบแผน มีขั้นตอน และมีวิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่สามารถจะตรวจสอบความถูกต้องในการเสาะแสวงหาความจริงได้ การวิจัยเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น และนำเอาผลที่ได้มาดัดแปลงแก้ไขเพื่อประโยชน์สุขในชีวิตประจำวันในโอกาสต่อไป

ไพบูลย์ (2541) กล่าวว่า การวิจัย คือ กระบวนการค้นคว้าหาความรู้ที่เชื่อถือได้โดยมีลักษณะดังนี้

1. เป็นกระบวนการที่มีแบบแผน
2. เป็นการศึกษาค้นคว้าหาข้อเท็จจริง
3. มีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนและชัดเจน
4. ดำเนินการศึกษาค้นคว้าอย่างรอบคอบ ไม่ลำเอียง
5. มีหลักเหตุผล

กล่าวโดยสรุปการวิจัยก็คือการค้นหาคำความจริงอย่างมีระบบ ระเบียบแบบแผนโดยอาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์อันเหมาะสมและถูกต้อง เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ใหม่ๆหรือแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงหรือพัฒนากิจกรรมต่างๆตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายในการวิจัยนั้น

1.2 ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยนับว่าจำเป็นและสำคัญต่อการพัฒนา ทั้งในเชิงการสร้างองค์ความรู้ใหม่ และการนำไปใช้ประโยชน์ แต่ปรากฏว่าการวิจัยในบางสาขา ในหลายแห่งของโลกหรือของประเทศ ยังขาดการสนับสนุน และการนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์อย่างแท้จริง การวิจัยในบางประเทศขาดการกำหนดนโยบายและแผนงานอย่างเป็นระบบและชัดเจน ขาดการสนับสนุนการวิจัยเพื่อพัฒนาสมองของชาติอย่างแท้จริง อันส่งผลต่อการพัฒนาในด้านต่างๆ ของประเทศนั้นๆ

การลงทุนในการวิจัยนับเป็นการลงทุนเพื่ออนาคต เพราะเชื่อว่าเป็นการสนับสนุนให้คนสร้างสรรค์งานให้แก่สังคม สังคมจะได้ประโยชน์อย่างคุ้มค่าในระยะยาว หากคนในสังคมไม่เชื่อว่าเป็นเช่นนั้น การสนับสนุนการลงทุนย่อมจะน้อยลง (วิจารณ์ ,2539)

พัชรพันธ์ และคณะ (2540) ได้รายงานเกี่ยวกับการลงทุนในการวิจัยไว้ว่า ประเทศที่มีระดับการลงทุนและการพัฒนาขนาดใหญ่จะมีค่าใช้จ่ายเพื่อการวิจัยและพัฒนาในอัตราร้อยละ 2 - 3 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของชาติ (GNP) เช่น สวีเดน สวิตเซอร์แลนด์ ญี่ปุ่น เยอรมัน สหรัฐอเมริกา เนเธอร์แลนด์ ฝรั่งเศส และอังกฤษ ประเทศที่มีระดับการวิจัยและการพัฒนาขนาดกลางจะมีค่าใช้จ่ายในการสนับสนุนการวิจัยในอัตราร้อยละ 1 - 1.99 ของ GNP เช่น เบลเยียม แคนาดา

อิตาลี ออสเตรเลีย เกาหลี ไต้หวัน และประเทศที่มีระดับการวิจัยและพัฒนาขนาดเล็ก จะมีค่าใช้จ่ายเพื่อการวิจัยและพัฒนาในอัตราร้อยละ 1 ของ GNP ลงมา เช่น กรีซ และรวมถึงประเทศไทยด้วย

ในกรณีของประเทศไทย รายงานของสภาวิจัยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 เป็นต้นมานั้น มีค่าใช้จ่ายเพื่อการวิจัยอยู่ระหว่าง 0.16 - 0.91 ของงบประมาณค่าใช้จ่ายประจำปี งบประมาณค่าใช้จ่ายในการวิจัยปี 2539 เป็นเงินสนับสนุนประมาณ 7,000 ล้านบาท ซึ่งถือว่าน้อยกว่าที่ควรจะเป็นถึง 5 เท่า และมีผลงานวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารนานาชาติปีละ 600 - 700 เรื่อง ซึ่งน้อยกว่าที่ควรจะมีประมาณ 10 เท่า งานวิจัยที่นำไปสู่การพัฒนา สามารถดลิตธิ์บัตร หรือนำไปใช้ประโยชน์ได้น้อยกว่าที่ควรจะเป็นในระดับ 10 - 20 เท่า และในส่วนของนักวิจัยที่มีคุณภาพก็มีอยู่น้อยเพียง 2 ใน 10,000 คนของประชากร ซึ่งควรจะมีมากกว่านี้ 10 เท่า (วิจารณ์ , 2539) ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการวิจัยของประเทศไทยยังด้าหลังในแง่นโยบายการวิจัย การสนับสนุนงานวิจัย การพัฒนานักวิจัยอย่างจริงจังเพื่อสามารถสร้างผลงานวิจัยเพื่อการพัฒนาต่อไป

นอกจากนี้ วิจารณ์ , (2539) ยังได้เน้นถึงการวิจัยที่มีคุณภาพไว้ด้วยว่า

1. ควรจะมีวิธีการวิจัยที่ให้ได้ผลการวิจัย (output) ที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ สามารถตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของเป้าหมายได้
2. ควรเป็นการวิจัยที่ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ และสามารถนำไปขยายผลสามารถสร้างคน และพัฒนาให้คนมีคุณภาพที่มีความรู้อย่างดีด้วย
3. ควรเน้นวิธีการศึกษาที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน อันจะเกิดประโยชน์ในการปฏิบัติได้อย่างดี

การวิจัยเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญอย่างหนึ่ง ที่จะสะท้อนให้เห็นถึงสภาพความเป็นจริงของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของมนุษย์ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางสังคมศาสตร์ การวิจัยจึงสามารถที่จะเป็นตัวแก้ปัญหาต่างๆทางสังคมศาสตร์ได้อีกทางหนึ่ง

งานพัฒนาการเกษตรก็เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางพฤติกรรมของคนในชนบท ซึ่งเป็นงานที่ละเอียดอ่อนและท้าทาย ความสำเร็จของงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเกษตรจึงต้องอาศัยการวิจัยเป็นตัวชี้แนะ ซึ่งเป็นสิ่งที่จะประเมินให้เห็นว่าโครงการหรือแผนงานต่าง ๆ นั้น ได้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้มากน้อยเพียงใด

การวิจัยจึงเป็นการส่งเสริมความก้าวหน้าในการค้นหาความรู้วิชาการใหม่ๆ เพื่อประโยชน์แห่งมวลมนุษยชาติ การวิจัยจึงมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ จึงอาจกล่าวได้ว่าการวิจัยเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้หากจำเป็นจะต้องอาศัยการพัฒนา

2. ความหมายและลักษณะการวิจัยทางส่งเสริมการเกษตร

2.1 ความหมายของการวิจัยทางส่งเสริมการเกษตร

งานส่งเสริมการเกษตรเป็นงานที่ให้บริการความรู้ ข้อมูล ข่าวสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเกษตรแก่เกษตรกร โดยมีเป้าหมายที่จะช่วยให้เกษตรกร ซึ่งในที่นี้หมายถึงทั้งตัวเกษตรกร แม่บ้านเกษตรกร และเยาวชนเกษตรกร สามารถนำเอาความรู้ดังกล่าวไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัว รวมทั้งต่อชุมชน ซึ่งจะส่งผลให้เกษตรกรมีฐานะความเป็นอยู่ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมดีขึ้น ปรัชญาในการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตร คือ สอนให้เกษตรกรรู้จักคิด รู้จักริเริ่ม รู้จักทำ รู้จักประกอบกิจกรรมร่วมกัน รู้จักช่วยเหลือตนเองในที่สุด

โดยทั่วไปอาจกล่าวได้ว่า เป้าหมายที่สำคัญของการส่งเสริมการเกษตร คือการให้การศึกษแก่เกษตรกรในด้านการเกษตรและที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะให้เกษตรกรได้มีการเปลี่ยนแปลงหรือได้มีการพัฒนาในด้านความรู้ ความชำนาญ ตลอดจนทัศนคติ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้จะเกิดผลตามเป้าหมายหรือไม่ขึ้นอยู่กับคุณภาพของแผนงาน โครงการ ความสามารถของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมรวมทั้งการเอื้ออำนาจของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่มีผลต่อการพัฒนา

จากขอบเขตของการส่งเสริมการเกษตรรวมทั้งความหมายของการวิจัยดังกล่าว นี้จะเห็นว่า การวิจัยทางส่งเสริมการเกษตร มีขอบเขตที่กว้างขวาง ทั้งนี้เพื่อที่จะนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งการพัฒนาหรือปรับปรุงนี้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับวิทยาการแผนใหม่ทางการเกษตรแต่เพียงอย่างเดียว แต่จะขึ้นกับปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง เช่น ปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับงานส่งเสริม เป็นต้นว่า แหล่งน้ำ การตลาด สินเชื่อ ปัจจัยในการผลิตรวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญอื่นๆ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ เป็นต้น ทางด้านสังคม วัฒนธรรม การเมือง การศึกษา สาธารณสุข และอื่นๆ อีกด้วย อย่างไรก็ตาม เท่าที่ผ่านมาในอดีตการวิจัยทางการเกษตร (Agricultural Research) ได้เน้นหนักการวิจัยในด้านของเทคโนโลยีทางการเกษตรอย่างเดียว คือ ทางด้านชีววิทยา และวิทยาศาสตร์กายภาพ ซึ่งทำให้การนำเอาวิทยาการเหล่านั้นไปใช้เกิดมีอุปสรรคปัญหามากมายประการหนึ่งมีคำพูดได้เป็นอย่างดีว่า การวิจัยทางด้านเทคโนโลยีทางการเกษตรมักจะทำในรูปของการสร้างหอคอยงาช้าง หรือเป็นการวิจัยที่เน้นเทคโนโลยีที่สูงเกินไป ทำให้ไม่สามารถนำไปใช้ในชนบทส่วนใหญ่ ซึ่งเกษตรกรมีความยากจนและมีข้อจำกัดในการยอมรับ ด้วยเหตุนี้ในการพัฒนาการเกษตรหรือชนบทแนวใหม่ จึงได้สนับสนุนให้นักพัฒนาหรือนักส่งเสริมการเกษตรดำเนินการวิจัยเน้นทางด้านสังคมศาสตร์ ผสมผสานกับทางด้านเกษตร ทั้งนี้เพื่อที่ค้นหาแนวทางในการนำเอาเทคโนโลยีที่เหมาะสมไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่เกษตรกรอย่างเต็มที่

จากผลการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง “ รูปแบบการบริหารและการพัฒนางานวิจัยทางการเกษตร ” ที่จังหวัดเชียงใหม่ (2526) ที่ประชุมได้ลงความเห็นว่าเป็นขณะนี้ประเทศไทยเรามีการวิจัยทางด้านเทคโนโลยีทางการเกษตร ซึ่งเกี่ยวกับทางด้านชีววิทยาเพียงพอแล้ว นักวิชาการควรที่จะ

มุ่งการวิจัยในด้านที่นำผลเพื่อไปส่งเสริมอาชีพสำหรับเกษตรกรให้มากขึ้น ซึ่งนั่นหมายความว่า การวิจัยทางส่งเสริมการเกษตร (Extension Research) นั้นเอง

องค์การอาหารและเกษตรแห่งชาติ ได้ให้คำจำกัดความของการวิจัยทางส่งเสริมการเกษตร ว่า " เป็นงานวิจัยในสาขาต่างๆซึ่งมีเป้าหมายที่จะนำผลไปใช้ในการเปลี่ยนแปลงมาสู่ชุมชน หรือในการหาคำตอบไปสู่เกษตรกร ในอันที่จะทำให้เกษตรกรมีลักษณะการยอมรับทางเทคโนโลยีทางการเกษตรใหม่ๆเพื่อนำไปใช้ในการผลิต " (FAO, 1970 หน้า 8 - 11) ซึ่งมีขอบเขตของการศึกษาอยู่ 3 ลักษณะ คือ ลักษณะแรกทำให้การศึกษาภายในวงจรของงานส่งเสริมการเกษตร, ลักษณะที่สองคือการศึกษาเกี่ยวกับเกษตรกรและลักษณะที่สาม ศึกษาปัจจัยภายนอก ซึ่งมีผลกระทบต่องานส่งเสริมการเกษตร

จากคำจำกัดความข้างต้น จะเห็นว่างานวิจัยทางส่งเสริมการเกษตรเป็นงานวิจัยในสาขาใดสาขาหนึ่ง (Disciplinary) หรือหลายสาขาประกอบกัน (Multidisciplinary) ซึ่งส่วนใหญ่จะประกอบไปด้วยทางด้านสาขาเศรษฐศาสตร์ สังคม จิตวิทยา และการเกษตร เป็นต้น โดยมีจุดมุ่งหมายหลักในการที่จะปรับปรุงเทคโนโลยีให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพแต่ละท้องถิ่น ซึ่งมีสภาพการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมที่แตกต่างกัน รวมทั้งการพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ในอันที่จะทำให้เกษตรกรสามารถรับและนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงต่อไป นอกจากนี้เป้าหมายที่สำคัญในงานส่งเสริมการเกษตรก็เพื่อที่จะค้นหาแนวทางในการพัฒนาเกษตรกรในด้านสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องที่สำคัญสำหรับงานส่งเสริมการเกษตร เนื่องจากเป้าหมายหลักของการส่งเสริมการเกษตรก็คือการเปลี่ยนแปลงเกษตรกรนั่นเอง

2.2 ลักษณะของการวิจัยทางส่งเสริมการเกษตร

จากคำจำกัดความของการวิจัยทางส่งเสริมการเกษตรข้างต้นสรุปได้ว่า ลักษณะของการวิจัยทางส่งเสริมการเกษตร อาจมีลักษณะที่ดำเนินงานในสาขาใดสาขาหนึ่ง หรือหลายสาขารวมกัน ทั้งนี้ ย่อมขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในหัวข้อเรื่องนั้นๆ ซึ่งประกอบไปด้วยทางด้านสังคมวิทยา เกษตรและเศรษฐศาสตร์ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อที่จะสามารถนำเอาผลของการวิจัยนั้นๆไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในงานส่งเสริมการเกษตรต่อไป

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยรวมทั้งความหมายดังกล่าว ลักษณะของการวิจัยทางส่งเสริมการเกษตรมักจะมองได้หลายแง่ เป็นต้น การวิจัยที่คำนึงถึงการปรับปรุงเทคโนโลยีในท้องถิ่นเพื่อนำไปเป็นเนื้อหา (Content) ในการส่งเสริมการเกษตร ซึ่งเป็นการวิจัยในลักษณะประยุกต์ (Applied Research) หรืออาจจะเน้นเพื่อปรับไปใช้ในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งมีสภาพแวดล้อมทางดินฟ้าอากาศ สังคม และเศรษฐศาสตร์ที่แตกต่างกันหรือที่เราเรียกว่าการวิจัยเพื่อปรับใช้ (Adaptive Research) นอกจากนั้นมักจะดำเนินงานในรูปของการวิจัยเพื่อการถ่ายทอดวิทยาการแผนใหม่

(Transfer Technology Research) โดยเน้นในลักษณะของการวิจัย การติดต่อสื่อสารทางการเกษตร (Agricultural Communication Research) อีกลักษณะหนึ่งของงานวิจัยทางส่งเสริมการเกษตรสามารถเน้นในลักษณะของการวิจัยเพื่อพัฒนาเกษตรกร ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยเน้นทางกลุ่มสังคมวิทยา จิตวิทยา และทางด้านมนุษยศาสตร์ เป็นต้น

ในการประชุมสัมมนาเกี่ยวกับแนวความคิดในการวิจัยทางส่งเสริมการเกษตร (First National Agricultural Systems Research Congress) ที่มหาวิทยาลัยแห่งประเทศฟิลิปปินส์ (University of The Philippines) เมื่อปี ค.ศ. 1973 ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าการวิจัยทางส่งเสริมการเกษตรควรมีลักษณะต่อไปนี้คือ

1. จะต้องบรรลุถึงมาตรการ 4 อย่าง คือ ความมีประโยชน์ ความจำเป็นเร่งด่วน ความสำคัญ และการเริ่มแรก
2. มุ่งที่เป้าหมายหรือนโยบายของชาติเป็นสำคัญ
3. เน้นหนักในเรื่องการยอมรับการปฏิบัติทางการเกษตรแผนใหม่ โดยเฉพาะการยอมรับกิจกรรมทางการเกษตรที่ทำให้ลดต้นทุนในการผลิต
4. มีพื้นฐานอยู่บนปัญหาและความต้องการของชุมชนไม่ใช่พื้นฐานเพียงความสนใจของนักวิจัยหรือผู้ให้ทุนวิจัยเท่านั้น
5. ต้องเชื่อมโครงการปัจจุบันที่ดำเนินโดยตัวแทนของรัฐ โดยคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเกษตรแผนเก่าและแผนใหม่

จากลักษณะทั้ง 5 ข้อนี้อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า การวิจัยทางส่งเสริมการเกษตรเป็นการวิจัยที่เป็นปัญหาและความต้องการของชุมชน โดยเน้นถึงความจำเป็นเร่งด่วน ความสำคัญ และการมีประโยชน์ในระยะยาว โดยมุ่งที่เป้าหมายชาติ ทั้งนี้ เพื่อที่จะค้นหาแนวทางให้เกษตรกรเกิดการยอมรับเทคโนโลยีที่เหมาะสมที่ทำให้ลดต้นทุนในการผลิต รวมทั้งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชนในด้านเศรษฐกิจและสังคม

จากนโยบายเร่งรัดการกำหนดแผนวิจัยเพื่อพัฒนาการเกษตรแห่งชาติ ตามแผนฉบับที่ 5 ของประเทศไทย ได้กำหนดให้เร่งรัด ส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินการวิจัยในแนวทางทั้งหมด 8 ข้อด้วยกัน คือ

1. งานวิจัยเพื่อปรับปรุงคุณภาพ และเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตร การป่าไม้ และอาหารที่สำคัญ
2. งานวิจัยระบบเกษตรกรกรรมและระบบชลประทาน เพื่อใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้ได้ประโยชน์สูงสุด และ หรือเพื่ออนุรักษ์สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร การป่าไม้และชีววิทยา
3. งานวิจัยการเก็บเกี่ยว การรักษา และแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร

4. งานวิจัยเพื่อนำหรือใช้ผลผลิตทางการเกษตรและวัสดุเหลือใช้ในทางการเกษตรให้ได้ประโยชน์สูงสุด
5. งานวิจัยขั้นพื้นฐานทางชีววิทยา ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่งานวิจัยด้านประยุกต์ต่อไป
6. งานวิจัยการถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร
7. งานวิจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร
8. งานวิจัยที่จะแก้ปัญหาสำคัญและเร่งด่วนของเกษตรกรหรือการเกษตรโดยตรง

นโยบายทั้ง 8 ข้อนี้ จะเห็นว่า 4 ใน 8 ข้อ คือข้อ 2, 6, 7, 8 เป็นนโยบายวิจัยที่เน้นในด้านการวิจัยทางส่งเสริมการเกษตร คือเป็นการวิจัยที่จะนำไปส่งเสริมการเกษตรให้เกษตรกรเกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. ขอบเขตและประโยชน์ของการวิจัยทางส่งเสริมการเกษตร

3.1 ขอบเขตของการวิจัยทางส่งเสริมการเกษตร

จากคำจำกัดความและลักษณะของการวิจัยที่กล่าวมาแล้ว คงจะพอมองเห็นภาพได้ชัดเจนขึ้นว่า การวิจัยทางส่งเสริมการเกษตรนั้นแตกต่างจากการวิจัยทางด้านการเกษตร ซึ่งประกอบไปด้วยทางด้านวิทยาศาสตร์ชีวภาพ และทางด้านกายภาพอย่างไร กล่าวโดยสรุปอีกครั้งหนึ่ง การวิจัยทางส่งเสริมการเกษตรเป็นการวิจัยเกี่ยวข้องกับตัวเกษตรกรและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับของเกษตรกร เป็นต้นว่า สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจรวมทั้งสิ่งแวดล้อมอื่นๆ แต่การวิจัยทางการเกษตรเน้นทางด้านการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพืช สัตว์เท่านั้น ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าการวิจัยทางส่งเสริมการเกษตรเป็นการวิจัยที่จะนำไปใช้ในการส่งเสริมให้เกษตรกรได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่ โดยรวมเอาทั้งการเกษตรซึ่งอาจจะเน้นเทคโนโลยีจากการค้นคว้าทดลองมาแล้วมาผสมผสานกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร เพื่อที่จะค้นหาทั้งเนื้อหา (Message) ที่เหมาะสมในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งมีสภาพการณ์แตกต่างกัน รวมทั้งค้นหาแนวทางในการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เหมาะสมให้เกิดประสิทธิภาพแก่เกษตรกรในแต่ละท้องถิ่น โดยศึกษาถึงการที่จะพัฒนาให้เกษตรกรสามารถรู้จักคิด รู้จักปฏิบัติ ตลอดจนรู้จักช่วยเหลือตนเอง ซึ่งเป็นเป้าหมายที่สำคัญของงานส่งเสริมการเกษตร

ใน ค.ศ. 1970 องค์การอาหารและเกษตรแห่งโลก (FAO) ได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยทางส่งเสริมการเกษตรไว้ดังนี้คือ การวิจัยที่เน้นในด้าน

1. ด้านการผลิตทางการเกษตร คือศึกษาถึงลักษณะการดำเนินการช่วยเกษตรกรตัดสินใจเกี่ยวกับปัจจัยการผลิต
2. การดำเนินการช่วยจัดหาตลาดสำหรับผลผลิตจากฟาร์ม
3. การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นประโยชน์
4. การจัดการฟาร์มและการจัดการบ้านเรือน

5. คหกรรม
6. กิจกรรมเกี่ยวกับเด็ก เช่น ยูวเกษตรกร
7. การพัฒนาความเป็นผู้นำ
8. การปรับปรุงชุมชนและการพัฒนาทรัพยากรในชุมชนให้เกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่น
9. การให้การศึกษแก่เกษตรกรเกี่ยวกับสวัสดิการของรัฐคือให้บุคคลได้เรียนรู้ว่ารัฐมีหน้าที่อย่างไรและอะไรบ้างที่รัฐพึงจะให้แก่เกษตรกร

การประชุมสภาวิจัยทางการเกษตรแห่งชาติที่มหาวิทยาลัยแห่งประเทศฟิลิปปินส์

(University of The Philippines) เมื่อปี ค.ศ. 1973 นั้นได้แยกขอบเขตออกเป็น 8 หมวดด้วยกัน คือ

1. การศึกษาเกี่ยวกับภาวะการเป็นผู้นำของเกษตรกร
2. วิธีการหรือยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการเกษตร
3. การปกครองตนเองของเกษตรกรในกลุ่มหลัก
4. การฝึกอบรมทางส่งเสริมการเกษตร
5. การศึกษาเกี่ยวกับชุมชนโดยทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคม
6. การผลิตทางการเกษตรและการเพิ่มรายได้
7. วัตถุประสงค์ของโครงการทางส่งเสริมการเกษตร รวมทั้งการประเมินผลสำเร็จของโครงการ
8. โอกาสในการทำงานเพิ่มขึ้นของเกษตรกร

จากแนวคิดในการประชุมที่ประเทศฟิลิปปินส์ รวมทั้งขอบเขตของงานส่งเสริมการเกษตร ซึ่ง FAO ได้กำหนดข้างต้น ทางมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้แบ่งหมวดหมู่ในการวิจัยทางส่งเสริมการเกษตรออกเป็น 9 หมวดหมู่ด้วยกัน คือ

1. สภาพของชุมชน : เน้นหนักทางด้านลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมของเกษตรกรในชุมชนชนบท
2. กลุ่มทางการเกษตร เช่น กลุ่มเกษตรกร ยูวเกษตรกร และอื่นๆ
3. การยอมรับนวัตกรรมการเกษตรและการเปลี่ยนแปลงสังคม
4. การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ
5. การพัฒนาความเป็นผู้นำของเกษตรกรและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง
6. การบริหารงานส่งเสริมการเกษตรของหน่วยงาน
7. วิธีการดำเนินการส่งเสริมการเกษตรของหน่วยงาน
8. สื่อมวลชนและระบบข่าวสารทางส่งเสริมการเกษตร
9. ปัจจัยการผลิตและผลกระทบต่อเกษตรกร

จากขอบเขตของการวิจัยทางส่งเสริมการเกษตร ซึ่งมีหลายหน่วยงานได้จำแนกออกข้าง

ต้นนี้ อาจสรุปเป็นหมวดใหญ่ๆ ได้ 3 หมวด โดยอาศัยการแบ่งโดยยึดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายในการวิจัยดังนี้ คือ

1. การวิจัยการถ่ายทอดเทคโนโลยี เป้าหมายสำคัญของงานวิจัยในหมวดนี้ก็คือที่จะค้นหาแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี ซึ่งเป็นงานหลักของกรมส่งเสริมการเกษตร ซึ่งมีขอบเขตในด้านการวิจัยทั้งรูปแบบ โครงการ ตลอดจนถึงการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ในการใช้สื่อสารการเกษตรในลักษณะต่างๆ ซึ่งมีผลที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละสถานการณ์รวมทั้งการที่จะศึกษาถึงผลกระทบในการใช้สื่อสารเหล่านี้ และการสะท้อนกลับของปัญหาของเกษตรกรอย่างมีระบบ โดยเน้นด้านการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องต่างๆเหล่านี้ เป็นต้น การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับ

- 1.1 วิธีการส่งเสริมในรูปแบบต่างๆ
- 1.2 สื่อมวลชนและระบบข่าวสารทางการเกษตร
- 1.3 การใช้เทคนิคที่เหมาะสมในการถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่เกษตรกรในแต่ละท้องถิ่น
- 1.4 การอบรมทางส่งเสริมการเกษตร
- 1.5 ยุทธวิธีในการเข้าถึงเกษตรกรที่ยากจน
- 1.6 การบริหารหรือการจัดการการถ่ายทอดเทคโนโลยี
- 1.7 การผสมผสานการใช้สื่อสารการเกษตร ในกิจกรรมเฉพาะกิจ
- 1.8 การยอมรับนวัตกรรมการเกษตรของเกษตรกร

2. การวิจัยเพื่อพัฒนาเกษตรกร เป้าหมายที่สำคัญของการวิจัยในหมวดนี้ก็คือที่จะค้นหาและทำความเข้าใจในตัวเกษตรกรและพฤติกรรมของเกษตรกร รวมทั้งสภาพแวดล้อมต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจและอื่นๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาการเกษตรของเกษตรกรทั้งนี้เพื่อจะหาแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาเกษตรกรให้รู้จักคิด รู้จักริเริ่ม รู้จักทำ รู้จักประกอบกิจกรรมร่วมกันและรู้จักช่วยเหลือตนเองในที่สุด อันจะทำให้การส่งเสริมการเกษตรบรรลุเป้าหมายอย่างแท้จริง ทั้งนี้โดยเน้นการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ

- 2.1 สภาพทางการเกษตรของเกษตรกรในแต่ละท้องถิ่น
- 2.2 สภาพทางสังคมที่สำคัญต่องานส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร (ด้านมนุษยวิทยา ขนบธรรมเนียม และวัฒนธรรม จิตวิทยาในแต่ละท้องถิ่น)
- 2.3 สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร
- 2.4 การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรในท้องถิ่นให้เป็นประโยชน์
- 2.5 การทำงานเป็นกลุ่มเพื่อพัฒนาการเกษตร (เยาวชน แม่บ้าน และพ่อบ้านเกษตรกร)
- 2.6 การพัฒนาความเป็นผู้นำของเกษตรกร
- 2.7 โอกาสในการทำงานเพิ่มขึ้นของเกษตรกร
- 2.8 การพัฒนาและช่วยเหลือตนเองของเกษตรกร

2.9 การดำเนินธุรกิจการเกษตรของเกษตรกร

3. การวิจัยเพื่อปรับปรุงเทคโนโลยีในท้องถิ่น เป้าหมายที่สำคัญของการวิจัยในหมวดนี้ เพื่อที่จะค้นหาแนวทางในการปรับปรุงดัดแปลงแก้ไขเทคโนโลยีที่นำมาจากแหล่งต่างๆ เช่น สถาบันวิจัย มหาวิทยาลัย หรือจากเกษตรกรนั่นเอง ให้เหมาะสมในอันที่จะนำไปส่งเสริมให้เกษตรกรในแต่ละท้องถิ่นสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง และคุ้มค่าต่อการลงทุนของเกษตรกร รวมทั้งค้นหาปัจจัยต่างๆที่มีผลกระทบต่องานส่งเสริมการเกษตร เป็นต้น ปัจจัยการผลิต การตลาด และอื่นๆ ตลอดจนค้นหาระบบการฟาร์มที่เหมาะสมเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรต่อไป เน้นด้านการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ

3.1 เทคโนโลยีของเกษตรกรที่มีอยู่ในท้องถิ่น

3.2 เทคโนโลยีของสถาบันวิจัยต่างๆ

3.3 การทดสอบเทคโนโลยีที่สูงเกินไป เพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมกับ สภาพของเกษตรกร (คุ้มทุน แรงงาน ค่านิยม สภาพแวดล้อม ฯลฯ) ในแต่ละแห่ง

3.4 การดัดแปลงเทคโนโลยีที่มีอยู่เดิมของเกษตรกร

3.5 ปัจจัยการผลิตและการเพิ่มรายได้ของเกษตรกร

3.6 การตลาดการเกษตรและปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลกระทบต่องานส่งเสริมการเกษตร

3.7 การจัดการฟาร์ม

3.8 เศรษฐกิจการเกษตร

และเพิ่มลักษณะงานวิจัยขึ้นมาอีก 1 ด้าน คือ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการส่งเสริมการเกษตร โดยค้นหาหัวข้อวิจัยจากหนังสือส่งเสริมการเกษตร (บุญธรรม ,2540) ประกอบด้วยหัวข้อวิจัยดังนี้

4.1 การบริหารงานส่งเสริมการเกษตร

4.2 การประเมินผลงานส่งเสริมการเกษตร

4.3 การนิเทศงานส่งเสริมการเกษตร

4.4 ความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

4.5 การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

4.6 การใช้สื่อในงานส่งเสริมการเกษตร

4.7 ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

4.8 คอมพิวเตอร์

4.9 เทคโนโลยีสารสนเทศ

3.2 ประโยชน์ของการวิจัยทางส่งเสริมการเกษตร

1. การวิจัยช่วยให้เกิดความรู้ใหม่ เป็นการเพิ่มพูนวิทยาให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น โดยช่วยให้ได้ความรู้ในสิ่งที่เรายังไม่รู้ รวมทั้งรู้ในงานบางสิ่งบางอย่างดีขึ้นกว่าเดิมซึ่งผลของการวิจัยถูกนำมาใช้ในการประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ เช่น รถยนต์ เรือดำน้ำ จรวด หรือในด้านการเกษตร เช่น พันธุ์

พืชใหม่ๆ ยาปราบศัตรูพืชใหม่ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ทางด้านสังคมเป็นทฤษฎีการเรียนรู้ ทฤษฎีราคา โครงสร้างทางสังคมและอื่นๆ

2. การวิจัยช่วยในการแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างถูกต้องและยุติธรรม ซึ่งในทางด้านสังคมศาสตร์นั้นเรามักจะพบปัญหาอยู่มากมาย ซึ่งการวิจัยจะช่วยให้ทราบถึงสาเหตุของปัญหาได้อย่างถูกต้อง และหาทางที่จะแก้ไขปัญหานั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจะเห็นได้จากวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี รวมทั้งกฎต่างๆ เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก็เป็นผลมาจากการศึกษาวิจัยนั่นเอง

3. การวิจัยช่วยในการกำหนดนโยบายและวางแผนได้อย่างถูกต้อง ยิ่งถ้าเป็นการวางนโยบายในระดับสูงๆ ด้วยแล้วการวิจัยจำเป็นอย่างมากเพื่อที่จะใช้ประกอบในการตัดสินใจได้อย่างถูกต้องที่สุดซึ่งโดยทั่วไปแล้วนักวางแผนนโยบายจะต้องประกอบไปด้วยทั้งนักบริหารและนักวิชาการ ทั้งนี้ เพื่อที่จะผสมผสานทั้งวิชาการซึ่งได้มาจากการศึกษาค้นคว้าโดยมากล้นกรองเพื่อสามารถนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดทิศทางการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งการวิจัยจะเป็นส่วนสำคัญในการช่วยชี้แนะในการวางนโยบายอย่างมีประสิทธิภาพ

4. การวิจัยช่วยแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานต่างๆ ได้อย่างถูกต้องและดียิ่งขึ้น ซึ่งการปฏิบัติงานทุกสาขาย่อมมีปัญหาด้วยกันทั้งนั้น ซึ่งถ้าได้ใช้การวิจัยช่วยในการศึกษาหาข้อเท็จจริงและก็จะสามารถแก้ไขปัญหานั้นได้อย่างถูกต้องมากกว่าใช้สามัญสำนึกแต่เพียงอย่างเดียว

5. การวิจัยจะสามารถช่วยเสริมสร้างสมรรถนะของนักบริหารในการที่จะวินิจฉัย สั่งการ หรือในการตัดสินใจปัญหาได้ดีและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยผู้บริหารจะได้ทราบข้อเท็จจริง รวมทั้งข้อมูลที่เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการประกอบการพิจารณา

6. การวิจัยจะช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และการพัฒนาระบบการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยจะช่วยให้ทราบข้อเท็จจริงตามความเป็นจริง ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่สำคัญในการปรับปรุงหรือพัฒนางานนั้นให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป

ในด้านของการวิจัยทางส่งเสริมการเกษตรนั้น อาจกล่าวได้ว่าประโยชน์ของการวิจัยในลักษณะนี้มีมากมายทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเป็นการวิจัยที่เน้นหนักเพื่อที่จะนำไปใช้หรือนำไปส่งเสริมให้เกษตรกรเกิดการยอมรับและสามารถปฏิบัติอย่างได้ผลเต็มที่ ซึ่งพอจะกล่าวเป็นประเด็นได้ดังนี้ คือ

1. ช่วยให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรได้เกิดความมั่นใจในการที่จะนำวิทยาการแผนใหม่ไปส่งเสริมให้กับเกษตรกรในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งมีสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกันรวมทั้งช่วยให้เกษตรกรสามารถรับความรู้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคม

2. การวิจัยทางส่งเสริมการเกษตรจะช่วยให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและเกษตรกร

สามารถช่วยกันแก้ไขปัญหาในการพัฒนาการเกษตรร่วมกัน โดยเจ้าหน้าที่จะสามารถชี้แนะและคำนึงถึงประเด็นของสาเหตุของปัญหาซึ่งมีผลกระทบต่อการทำงานส่งเสริมการเกษตร ทั้งนี้จะทำให้เป็นประโยชน์ต่อแนวทางในการพัฒนา หรือปรับปรุงการทำงานส่งเสริมการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. การวิจัยทางส่งเสริมการเกษตรจะสามารถช่วยให้เกษตรกรสามารถนำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงโครงสร้างในการรวมตัวกันเพื่อพัฒนาอาชีพการเกษตร ในอันที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายในการที่สนับสนุนให้เกษตรกรสามารถเกิดการเรียนรู้ การคิด การปฏิบัติงานร่วมกัน โดยเพื่อให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ในที่สุด

4. การวิจัยทางส่งเสริมการเกษตรจะสามารถนำมากำหนดมาเป็นแนวทางในการวางแผนงานหรือนโยบายในการดำเนินงานเพื่อกำหนดทิศทางในการพัฒนาการเกษตร ทั้งนี้สามารถที่จะกำหนดเป็นนโยบายระดับสูงถึงระดับปฏิบัติงานโดยขึ้นอยู่กับขอบเขตการวิจัยนั้นๆ

5. การวิจัยทางส่งเสริมการเกษตรจะช่วยให้ผู้บริหารได้รับทราบข้อเท็จจริงรวมทั้งข้อมูลที่สำคัญในการที่จะวินิจฉัยสั่งการในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานตามแผนนโยบาย รวมทั้งในการแก้ไขปัญหาได้ดีและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

6. การวิจัยทางส่งเสริมการเกษตรจะสามารถช่วยปรับปรุงหรือพัฒนาโครงสร้างของงานส่งเสริมการเกษตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยจะช่วยให้เกิดแนวทางและระบบงานใหม่ๆ ซึ่งจะเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาปรับปรุงวิธีการส่งเสริมหรือการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้มีประสิทธิผล โดยเกษตรกรสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่

4. บทบาทและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับอำเภอ

พจน์ บุญเรือง กล่าวว่า เจ้าหน้าที่ที่ดำรงตำแหน่งต่างๆในระบบงานส่งเสริมการเกษตร เช่น เกษตรจังหวัด เกษตรอำเภอ จัดเป็นผู้ที่ได้รับการคัดเลือกสรรหาจากลักษณะและคุณสมบัติของการเป็นผู้นำที่เหมาะสมกับงานส่งเสริม ดังที่เรียกว่า appropriate education leadership quality ลักษณะและคุณสมบัติดังกล่าวได้แก่

1. บุคคลที่มีความรู้ความสามารถ พร้อมประสบการณ์ในการทำหน้าที่ของตน
2. บุคคลที่มีความรู้ความสามารถ พร้อมประสบการณ์ในการเข้าถึงและสนับสนุนการทำงานของบุคคลอื่น
3. บุคคลที่มีความรู้ความสามารถ พร้อมประสบการณ์ในด้านการประยุกต์ความคิดรวบยอด เพื่อการทำหน้าที่ในการบริหารงานให้เกิดมรรคผลอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน นำมาซึ่งการพัฒนาในลักษณะที่มีการสร้างสรรค์ ตลอดจนการวางแผน การจัดระบบงาน การติดต่อสื่อสาร และการคิด

ตามควบคุมการดำเนินงาน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการดำเนินงานให้บรรลุผลตามความมุ่งหมายที่กำหนดได้ มั่นคงและต่อเนื่อง

บทบาทและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับอำเภอนั้น ต้องปฏิบัติงานในฐานะหัวหน้าสำนักงานเกษตรอำเภอ มีหน้าที่รับผิดชอบการส่งเสริมการเกษตรและพัฒนาเทคโนโลยีสู่เกษตรกร เพื่อเพิ่มมูลค่าการผลิตและรายได้ วางแผนการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ การติดตามนิเทศงาน และการประเมินผล ตามโครงการต่างๆ ดำเนินการเกี่ยวกับกฎหมายต่างๆ ซึ่งอยู่ในอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับอำเภอตลอดจนการปฏิบัติงานอื่นๆ ตามที่กรมส่งเสริมการเกษตร หรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับจังหวัดมอบหมาย

5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เกรียงศักดิ์ (2541) วิจัยพบว่า การพัฒนาการเกษตรจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญสำหรับการค้นคว้าวิจัยและการส่งเสริมการวิจัยกับการส่งเสริมจึงควรดำเนินควบคู่กันไป การส่งเสริมโดยขาดการวิจัยอย่างแท้จริง ก็จะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างใดต่อการพัฒนาการเกษตร ซึ่งโดยสภาพที่เป็นจริงแล้วการวิจัยและการส่งเสริมควรดำเนินควบคู่กันไป เพราะจะเป็นการประสานผลประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมายคือเกษตรกรอย่างแท้จริง และปัญหาในการส่งเสริมการเกษตรของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร คือ การขาดความรู้ และ ประสบการณ์ในการถ่ายทอดให้กับเกษตรกร การขาดความกระตือรือร้นและการติดตามผล การมีภาระหน้าที่มากทำให้การส่งเสริมทำได้ไม่เต็มที่ ส่วนปัญหาในการวิจัยของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร คือ การขาดการวิเคราะห์พื้นที่ ทำให้ไม่ตรงกับความต้องการของเกษตรกร งบประมาณไม่เพียงพอ และการวิจัยมีขั้นตอนในการดำเนินการมาก ทำให้ขาดความคล่องตัว ไม่ทันกับความต้องการของเกษตรกร

ปัญญา (2529) กล่าวไว้ในหนังสือความรู้พื้นฐานการส่งเสริมการเกษตร ว่า การส่งเสริมการเกษตร เป็นการให้ความรู้ทางการเกษตรแก่เกษตรกรและประชาชน ประเด็นสำคัญของการส่งเสริมการเกษตร คือ ทำกับคน ดังนั้นการวิจัยทางส่งเสริมการเกษตร จึงเป็นการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ที่ศึกษาพฤติกรรมของเกษตรกร ในการวิจัยทางส่งเสริมการเกษตร จะต้องเข้าใจว่ามีได้ทำการวิจัยจากปัญหาเท่านั้น แต่อาจจะเป็นการวิจัยที่มีจุดประสงค์เพื่อหาพื้นฐานความรู้ไว้ใช้เพื่อประโยชน์ในอนาคตต่อไป

กรมส่งเสริมการเกษตร (2541) กล่าวว่า งานวิจัยและพัฒนาด้านส่งเสริมการเกษตรยังไม่มีหน่วยงานใดดำเนินการโดยเฉพาะ กรมส่งเสริมการเกษตรจึงจำเป็นต้องทำงานวิจัยและพัฒนาในด้านนี้ เพื่อพัฒนาระบบและวิธีการส่งเสริมการเกษตร โดยใช้เทคโนโลยีด้านต่างๆสมัยใหม่ให้เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมการเกษตรให้มากขึ้น โดยดำเนินการวิจัยและพัฒนา ด้านระบบและวิธีการส่งเสริมการเกษตรอย่างจริงจัง

รฐวณันท์ (2540) กล่าวถึงแนวโน้มการส่งเสริมการเกษตรในอนาคตว่า ต้องทำงานวิจัยและพัฒนา ในด้านนี้เพื่อพัฒนาระบบการส่งเสริมการเกษตร โดยใช้เทคโนโลยีด้านต่างๆสมัยใหม่ให้เหมาะสมและเป็นประโยชน์ให้มากขึ้น และงานส่งเสริมการเกษตรในอนาคตจะต้องมีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนร่วมกันหลายฝ่าย ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและเกษตรกร เป็น การระดมทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า เพื่อให้ทันกับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University